
Innhold

Innledning	side 4
Et likestillingspolitisk løft	side 5
Fullt trykk på funksjonshemmedes menneskerettigheter	side 7
Vi har sagt klart ifra om at diskrimineringslovverket ikke er godt nok	side 9
Vi har fått hele Norges oppmerksomhet om kommunenes urimelige BPA-praksis	side 10
Vi har kjempet for universell utforming	side 12
Vi har beveget samfunnet i retning av reell bevegelsesfrihet for alle	side 14
Vi har sagt tydelig ifra om økende ulikhet, og at det blir stadig dyrere å være funksjonshemmet!	side 16
Vi har vist vei til et mangfoldig og likestilt arbeidsliv	side 18
Vi har kjempet for rettigheter, aktivt liv og deltakelse på hjelpemiddelområdet	side 20
Vi har kjempet for helse- og rehabiliteringstilbudet	side 22
Funksjonshemmede i koronaens tid	side 24
Internasjonalt	side 26

Innledning

Denne landsmøteperioden har vært utfordrende. Norges Handikapforbund har vært og er i en uvanlig krevende situasjon, der vi har måttet håndtere to kriser parallelt. Vi har måttet forholde oss til en pandemi, som både har skapt stor bekymring for funksjonshemmedes liv og helse og som har vanskeliggjort aktiviteten i organisasjonen på alle måter. I tillegg har vi mistet betydelige inntekter og har blitt satt i en enorm økonomisk krise som har krevd all vår tid og omstillingsevne.

Til tross for denne doble krisen, har vi fått til mye. Vi har blitt tvunget til å tenke nytt. Vi har jobbet mer digitalt og skapt nye arbeidsformer og ny aktivitet. Vi har i enda større grad enn før jobbet på tvers av geografi og organisasjonsledd. Krisene har gitt oss en dytt i retning av å jobbe etter den strategien som ble vedtatt på landsmøtet i 2017.

Innsatsen vår har også gitt resultater politisk. Når vi skal oppsummere i hvilken grad funksjonshemmedes plass i samfunnet har endret seg over tid, kan vi trygt konkludere med at det aldri har vært så stor oppmerksomhet rundt funksjonshemmedes menneskerettigheter og likestilling som i de siste to årene. Vi kan også slå fast at dette ikke er noe som har skjedd av seg selv – denne utviklingen skyldes måten vi har jobbet på i NHF og er et resultat av arbeidet vårt.

Vi har satset på å gjøre store, felles løft, og vi ser at denne kollektive innsatsen virker. Hvert år har vi valgt tydelige fellesnevner for arbeidet. 2019 var året for menneskerettigheter, 2020 året for holdningsendring og 2021 året for holdningskamp, endring og fellesskap. Med dette som utgangspunkt har vi valgt ut våre viktigste satsingsområder: holdningsendring, menneskerettigheter, likestilling, universell utforming og BPA. Disse satsingene har preget alt arbeidet vårt.

I fellesskap har vi løftet fram hvor avgjørende viktig det er at funksjonshemmedes menneskerettigheter blir innfridd, at paradigmeskiftet overfor funksjonshemmede blir realisert og at politikken må inneholde noen solide grep for et reelt likestilt samfunn. Vi har også vist hvordan universell utforming og BPA er de avgjørende verktøy for å oppnå full likestilling. Vi har lyktes med å sette funksjonshemmedes likestilling på dagsorden i langt større grad enn før. Og dette har vi fått til på tross av den alvorlige situasjonen vi har vært i.

Full deltakelse og likestilling

Norges Handikapforbunds strategi for likestilling av funksjonshemmede

Et likestillingspolitisk løft

Regjeringen har lansert en strategi og en handlingsplan for likestilling, men det er vår klare oppfatning at disse to dokumentene ikke bidrar med tilstrekkelige og nødvendige tiltak for å sikre likestilling. Regjeringen anerkjenner ikke det undertrykkende utenforskapet vi utsettes for, og forplikter seg ikke politisk til å endre holdninger og praksis. Samfunnet er i liten grad universelt utformet, velferdsstatens sikkerhetsnett perforeres stadig mer og holdningen til oss er at vi har andre behov enn folk flest. Vi blir sett på som syke og omsorgstrengende, og som personer det er noe feil med. Vi blir ikke anerkjent som vanlige borgere i samfunnet, med rettigheter og plikter. Lovverket beskytter ikke godt nok mot diskriminering, og det er store kommunale forskjeller. Tidsfrister og finansiering mangler for universell utforming av skoler og transport. Retten til å leve et selvstendig liv og være en del av samfunnet, er ikke sterk nok i praksis. Konsekvensene er at vi ikke kan leve frie liv og delta på lik linje med andre i utdanning, arbeid, kultur og samfunn. Likevel ser vi fortsatt at likestillingspolitikken overfor funksjonshemmede er så å si totalt fraværende. Det kan vi ikke akseptere. Vår løsning ble å tegne opp en alternativ politikk for likestilling i form av vår egen likestillingsstrategi.

Dette har vi gjort:

- Vi har utviklet vår egen likestillingsstrategi, der vi beskriver den grove og systematiske diskrimineringen vi funksjonshemmede utsettes for og hva som må gjøres for å komme denne diskrimineringen til livs: 1) endre holdningene til oss som mennesker, 2) styrke lovverk og finansiering, sikre likestilling og innfri våre menneskerettigheter og 3) sikre en universell samfunnsutforming og gode individuelle rettigheter som gjør at vi kan delta fullt ut i samfunnet.
- Vi har gjort det tydelig for de politiske partiene hvordan en likestilt politikk for funksjonshemmede bør se ut.
- Vi har brukt strategien aktivt som påvirkningspolitisk verktøy i all vår dialog med de politiske partiene på mange og ulike arenaer, både lokalt og sentralt.
- Vi har brukt strategien som utgangspunkt for analyse av de politiske partienes politikk opp mot valgkampen – og også delt den med partiene som vårt bidrag til partiprogramarbeidet.

Dette har vi oppnådd:

- Med et godt, felles påvirkningspolitisk verktøy har vi fått økt kraft og fokus i pådriverarbeidet overfor de politiske partiene.
- Vi har fått flere politiske partier til å forstå at funksjonshemmedes utenforskap handler om diskriminering, og at det trengs et reelt likestillingsløft, med virkningsfulle grep på samfunnsnivå.
- Vi har fått gjennomslag for en likestillingspolitikk overfor funksjonshemmede gjennom flere gode partiprogramutkast.

[Last ned Norges Handikapforbunds likestillingsstrategi](#)

Strategien finnes også i en kortversjon.

[Last ned kortversjonen her](#)

Likestillingsstrategien vil fortsette å være et viktig verktøy både i valgkampen og i forbindelse med etableringen av nytt Storting og ny regjering.

9.

TUESDAY, FEBRUARY 9, 2021 AT 9 AM UTC+01 – 9:45 AM UTC+01

Våre menneskerettigheter - idealer og realiteter

Gratis · Nettarrangement

Arrangementet er avsluttet

Innsikt

Første CRPD-rapportering fra siviltt samfunn i Norge, 2015

Alternativ rapport til FN-komiteen

for rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne

Kommentarer, spørsmål og anbefalinger til norsk gjennomføring av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

9. MARS AVGJØR STORTINGET OM KONVENSJONEN FOR FUNKSJONSHEMMEDES RETTIGHETER SKAL TAS INN I NORSK LOV OG LIKESTILLES MED ANDRE KONVENSJONER.

DISSE PARTIENE SIER JA

DISSE PARTIENE SIER NEI

Arbeiderpartiet.no

mdg

SV

SP - nær folk

Rødt

VENSTRE

HØYRE

Fullt trykk på funksjonshemmedes menneskerettigheter

Funksjonshemmedes menneskerettigheter har stått sentralt i alt arbeidet vårt hele denne perioden. Den sterke kritikken fra FN overfor norske myndigheter om systematisk diskriminering av og grove menneskerettighetsbrudd overfor funksjonshemmede, har dannet bakteppet for et stort interessepolitisk engasjement og pådriverarbeid. Stortingets behandlinger av spørsmålet om å inkorporere FN-konvensjonen om funksjonshemmedes menneskerettigheter i norsk lov, har vært viktige høydepunkter i denne sammenhengen. Kunnskapsheving og bevisstgjøring har også stått i fokus. Det er fordi vi vet at menneskerettighetene og Norges forpliktelser er svært lite kjent, både i egen organisasjon og blant politikere, og heller ikke har politisk prioritet.

Dette har vi gjort:

- Vi har spredd kunnskap om menneskerettighetene i egen organisasjon, blant miljøer rundt oss og overfor politikere om hva funksjonshemmedes menneskerettigheter dreier seg om og hvorfor det er så viktig at CRPD blir norsk lov. Vi har utarbeidet informasjonsmateriell og gjennomført flere menneskerettswebinarer.
- Vi har drevet et aktivt og systematisk pådriverarbeid overfor de politiske partiene om Norges forpliktelser når det gjelder funksjonshemmedes menneskerettigheter og viktigheten av å inkorporere CRPD, særlig opp mot Stortingets behandling av saken 9. mars 2021. Vi har hatt utallige møter og samtaler med de politiske partiene, særlig nettverkene for funksjonspolitikk, der slike finnes. Vi har gjennomført møter med Stortingsbenkene i regional regi.
- Vi har gjennomført målrettet kampanjevirkosomhet opp mot Stortingspolitikere i forkant av Stortingets behandling av CRPD 9. mars. Vi har gjennomført flere e-postaksjoner og en storstilt sosiale medier-kampanje, der vi med sterke virkemidler har tydeliggjort hvorfor CRPD må inkorporeres.
- Vi har samarbeidet med de andre organisasjonene av funksjonshemmede for å danne felles front om saken.
- Vi har bygget allianser med sterke fagmiljøer utenfor egen organisasjon – og blant annet hentet innspill fra Likestillings- og diskrimineringsombudet og Norsk senter for menneskerettigheter, som har oppfordret regjeringen til å inkorporere CRPD.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har sørget for at enda flere har solid kunnskap om menneskerettighetene og hvorfor det er viktig at de blir innfridd, både i egen organisasjon og i miljøer rundt oss – og vi har lyktes med å bruke denne kunnskapen til et stort interessepolitisk pådriverarbeid.
- Vi har mobilisert til en stor, felles interessepolitisk innsats for å sørge for at funksjonshemmedes menneskerettigheter blir realisert.
- Vi har bidratt til politisk endring på Stortinget i spørsmålet om inkorporering av CRPD i norsk lov. Per i dag er det et reelt flertall blant partiene på Stortinget som er for å inkorporere funksjonshemmedekonvensjonen i norsk lov. 9. mars var det hele 42 representanter som stemte for inkorporering, forrige gang kun 8. Og det er bare to stortingspartier som ikke har gitt løfter om å inkorporere CRPD i norsk lov, i sine utkast til partiprogram.
- Vi har posisjonert oss i det politiske landskapet og etablert tett kontakt med de politiske partiene. Vi har fått et godt innblikk i det politiske landskapet, fått kontakt med et stort antall politikere over hele landet og har nå et godt grunnlag for politisk påvirkning opp mot Stortingsvalget i september.

Nå blir vår oppgave å sikre at de politiske partiene faktisk gjennomfører og vedtar det de står for i neste stortingsperiode. Vi jobber aktivt for å sette menneskerettighetene på agendaen i valgkampen.

Vi har sagt klart ifra om at diskrimineringslovverket ikke er godt nok

---

Etter ti år med helhetlig diskrimineringsvern skal Likestillings- og diskrimineringsombudet utarbeide en rapport som skal bidra til å påvirke forbedringer av diskrimineringslovverket. Vi har bidratt inn med vår vurdering av likestillings- og diskrimineringsloven.

Dette har vi gjort:

- Vi har sagt tydelig ifra om at dagens lov ikke gir oss reell likestilling og dermed ikke fungerer etter sin hensikt. Rettighetene er ikke kjent og blir ikke brukt, og dermed forsvinner hensikten med loven. Særlig er det problematisk at virksomhetseiere kan påberope seg at tilrettelegging vil være en uforholdsmessig byrde, og dermed unnsnippe kravene om universell utforming, og at CRPD ikke er inkorporert i norsk lov.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har fått fram større enighet både politisk og faglig om at loven ikke i tilstrekkelig grad beskytter mot diskriminering eller fremmer likestilling for funksjonshemmede. LDOs evaluering er ventet sommeren 2021 og vil legge nødvendig grunnlag for å bedre lovverket.

Vi har fått hele Norges oppmerksomhet om kommunenes urimelige BPA-praksis

Etter rettighetsfestingen av BPA i 2015, har flere rapporter vist at BPA-ordningen ikke fungerer etter intensjonen. Altfor mange med assistansebehov får avslag på søknad eller får færre assistansetimer enn de har behov for. Fritid og aktivitet blir ikke prioritert. Folk får ikke en gang tilstrekkelig antall timer til å dekke basisbehovene, eller å ivareta personlig hygiene. Kommunalt selvstyre gjør at tilbudet varierer fra kommune til kommune og brukerstyringen er ikke reell. Mange kommuner ser i for stor grad på BPA-ordningen som en helse- og omsorgstjeneste og viser liten forståelse for at funksjonshemmede har rett til et aktivt liv på lik linje med andre. Pasient- og brukerombudene melder også om et stort antall klager på BPA-vedtak – og flere enn halvparten blir omgjort. Vi har jobbet med å få til et bedre BPA-tilbud i flere år, og har presset på for å se på hvordan lovverket kan tydeliggjøres, eventuelt endres, slik at intensjonen med ordningen blir etterlevd. BPA har vært en av hovedsatsingene våre denne landsmøteperioden, og med felles innsats har vi sørget for at kommunenes urimelige BPA-praksis har fått stor offentlig oppmerksomhet.

Dette har vi gjort:

- Vi har påvirket og påvirker fortsatt framtidens BPA-lovgivning gjennom det regjeringsnedsatte utvalget som skal foreslå løsninger som sikrer at BPA blir det likestillingsverktøyet det var ment å være. Forbundsleder Tove Linnea Brandvik deltar i utvalget.
- Vi har dannet felles front om BPA med flere andre organisasjoner og leverandører i et eget BPA-nettverk. På denne måten sikrer vi at funksjonshemmedebevegelsen snakker med en stemme og blir en sterk påvirkningspolitisk kraft.
- Vi har drevet og driver fortsatt et omfattende påvirkningsarbeid rettet mot norske kommuner for å bedre BPA-praksisen lokalt.
- BPA var en viktig valgkampsak i 2019, og fikk politisk oppmerksomhet gjennom dialog med de politiske partiene i utallige debatter og medieoppslag.
- Vi har gjennomført en stor, landsdekkende BPA-aksjon. Fredag 14. februar 2020 aksjonerte Norges Handikapforbund med underskriftskampanje og demonstrasjoner over hele landet i solidaritet med og til støtte for Hannah Lunden fra Gjerstad kommune på Sørlandet og alle andre som ikke får den assistansen de har krav på. Hannah Lunden saksøkte staten fordi hun har behov for assistanse hele døgnet, men fikk avslag om BPA om natten. Vi sa klart og tydelig ifra at BPA-ordningen slik den er i dag ikke gir mennesker den friheten til å leve selvstendige liv som ordningen er intendert å gjøre.

Dette har vi oppnådd:

- Vi viste at BPA ble satt på dagsorden i valgkampen 2019, da den siste saken i NRKs valgkampsending handlet om BPA og Bergljot Gjelsvik i Brennpunkt-programmet «Fallet».
- Vi har sørget for at forståelsen av BPA har endret seg – fra å være helt ukjent til å bli oppfattet som et viktig likestillingsverktøy og en sentral politisk sak.
- Vi har synliggjort kommunenes urimelige BPA-praksis, og vi har også vist at lovverket er feil og må endres.
- Vi satte BPA på dagsorden gjennom flere nyhetsoppslag om Hannah Lunden-aksjonen. Vi var også med i det viktigste debattprogrammet på norsk TV – NRKs Debatten – og kom dermed hjem til den norske befolkningens stuer.

Vi har kjempet for universell utforming

Fysiske hindringer er fortsatt en av de største barrierene for deltakelse. Skoler, boliger, offentlige bygg og arbeidssteder, kollektivtransport og uteområder har fysiske hindringer som stenger funksjonshemmede ute. Regjeringen jobber med en ny handlingsplan for universell utforming, men vi frykter at den er like lite ambisiøs som den forrige, som verken har noen klar ambisjon om ny økonomisk satsing eller fastsatte tidsfrister. Nesten halvparten av tiltakene i planen, er dessuten tiltak som allerede pågår, og som monner lite. En skole for alle har vært vår viktigste sak innen universell utforming. Bakteppet er alvorlig – vår egen undersøkelse fra 2013 viste at 80 % av grunnskolene hadde store tilgjengelighetsmangler. Altfor mange barn blir hindret i å gå på nærskolen sin, og får verken fullgod undervisning eller mulighet til å delta i nærmiljøet. Regjeringen har vedtatt planen Veikart universelt utformet nærskole 2030, men bevilgningene som trengs for å sette tiltakene ut i livet, uteblir. Boligpolitikk viste seg også å bli viktig i denne perioden, fordi vi stadig må kjempe mot nye svekkelser i lovverket. Regjeringen har tatt initiativ til både å svekke plan- og bygningsloven når det gjelder føringer om universell utforming i formålsbestemmelsen og å gi kommunene unntak fra å følge lovens krav.

Dette har vi gjort:

- Vi har sendt inn flere innspill til ny handlingsplan for universell utforming, der vi har uttrykt en klar forventning om at den nye handlingsplanen skal inneholde nye satsninger, ikke bare liste opp eksisterende tiltak. Vi har gitt innspill der vi krever konkrete tiltak, bevilgninger og en tidsplan for universell utforming.
- Vi har advart sterkt mot å svekke kravene til universell utforming. Vi har gitt hørings svar og gjennomførte også en e-postaksjon til stortingspolitikere i forbindelse med stortingsbehandlingen av plan- og bygningsloven i april.
- Vi har stilt krav om at skoler må bli definert som et prioritert satsningsområde, og at det blir satt en tidsfrist for universell utforming av skoler innen 2030, i tråd med Veikart universelt utformet nærscole. Vi presser stadig på for at regjeringen skal realisere planen. Dette er et spesielt viktig tema i forbindelse med statsbudsjett-jobbingen.
- Vi har jobbet aktivt med å bedre tilgjengeligheten lokalt i våre regioner og lokallag – i stor grad med våre frivillige ressurspersoner i front.
- Vi har oppfordret kommuner over hele landet til å stille krav til universell utforming når de behandler søknader om skjenkebevilling.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har fått tydeliggjort viktigheten av universell utforming som samfunnsstrategi.
- Vi har fått tydeliggjort viktigheten av at skolen er for alle.
- Vi har lyktes med utallige forbedringer av tilgjengeligheten lokalt over hele landet.
- Vi har fått Stortingets oppmerksomhet om viktigheten av å sikre et tilgjengelig boligmarked og løfter fra moderniseringsministeren om at endringene i plan- og bygningsloven ikke vil svekke dagens krav.
- Vi venter fremdeles på ny handlingsplan, som er varslet sommeren 2021.

Vi har beveget samfunnet i retning av reell bevegelsesfrihet for alle

Fortsatt hindres funksjonshemmede i å reise med kollektivtransporten. Verken transportmidler, holdeplasser eller knutepunkter er tilgjengelige, og vi funksjonshemmede blir ofte stående igjen på holdeplassen. Vi har sett mange grove eksempler på manglende vilje til å sikre at vi kommer med. Vi blir ikke tatt i betraktning som mennesker med et reelt transportbehov, men ses på som annerledes og tilbys segregerte løsninger. Sikkerhet og kostnader brukes som argumenter for ikke å sørge for et likestilt reisetilbud. I de store byene ser vi dessuten at det er flere utfordringer knyttet til miljøsatsinger og bilfrihet. Denne perioden har vi likevel kommet et langt stykke på vei med tanke på å legge grunnlaget for reell bevegelsesfrihet for alle.

Dette har vi gjort:

- Vi har synliggjort diskrimineringen funksjonshemmede opplever i kollektivtrafikken med flere medieoppslag om uakseptable opplevelser i buss- og togtilbudet. Høydepunktet var NRKs debattsending i mars 2020, der Amir Hashani møtte Ruter-direktør Bernt Reitan Jensen, som måtte beklage Amirs gjentatte erfaringer med å bli frakjørt på bussholdeplassen.
- Vi har samarbeidet aktivt med Ruter for å bidra til at Ruter blir en spydspiss i arbeidet for bevegelsesfrihet for alle.
- Vi har sagt tydelig ifra gjennom flere medieoppslag og til myndighetene om at det er diskriminering når enkelte flyselskaper krever at reisende i rullestol må ha med seg, og selv betale for, ledsager på flyreiser, med begrunnelse i sikkerhet.
- Vi har sagt tydelig ifra til myndigheter, kollektivtrafikkforeningen og større trafikkselskap om at det var uakseptabelt når enkelte transport- og taxiselskaper i begynnelsen av pandemien, brukte smittevern som begrunnelse for å nekte å legge ut rampe til reisende med rullestol.
- Vi har påvirket utviklingen av kollektivtilbudet i de store byene. I Oslo har vi vært aktivt til stede og kjempet for en grønn hverdag som også ivaretar funksjonshemmedes mobilitetsbehov. Vi har også fulgt opp arbeidet med flere nye satsinger innen bykollektivtransport, som Oslo-trikken og bybussene i Trondheim.
- Vi har påvirket kollektivtransporttilbudet på alle transportområder gjennom deltakelse i myndighetenes utvalg knyttet til fly, båt, buss og tog.
- Vi har sagt tydelig ifra om behovet for satsing på universell utforming av hele reisekjeden gjennom høringen på ny nasjonal transportplan (NTP).

Dette har vi oppnådd:

- Vi har vunnet sterkere aksept for at det er holdninger som bidrar til utestengelse. Dette er et resultat av langvarig jobbing på området i hele organisasjonen, men Amirs synliggjøring av sine opplevelser har satt fart på prosessen.
- Vi har bidratt til at ny NTP forsterker innsatsen for universell utforming, med et ekstra fokus på forsterket koordinering og sammenhengende reisekjeder. Andelen universelt utformede jernbanestasjoner skal økes.
- Vi har bidratt til økte bevilgninger til en utvidet TT-ordning.
- Vi har bidratt til et bedre fergetilbud for alle - fra 2021 er det nå krav om universell utforming i alle fergekontrakter.
- Vi fikk stoppet den diskriminerende praksisen vi så i begynnelsen av pandemien, med å nekte å legge ut rampe til bussen av smittevernsårsaker.

Vi har sagt tydelig ifra om økende ulikhet, og at det blir stadig dyrere å være funksjonshemmet!

Personlig økonomi er en grunnmur i folks liv, og trygge levekår er en forutsetning for likestilling. De siste årene har vi imidlertid sett at forskjellene mellom folk øker. Regjeringen har drevet en usosial kuttpolitikk som perforerer sikkerhetsnettet og rammer mange funksjonshemmede hardt. Kommunenes egenandelspraksis skaper også økonomiske utfordringer for folk. Vår egen rapport fra 2017 viser at funksjonshemmede har store utgifter som gjør det krevende å få økonomien til å gå rundt. Økonomien blir så trang at det knapt er mulig å få dekket grunnleggende behov eller å delta aktivt i samfunnet. Funksjonshemmedes privatøkonomi har ikke vært et eget satsningsområde for NHF de siste to årene, men vi opplever likevel at vi stadig må ta til motmæle mot usosiale kuttforslag.

Dette har vi gjort:

- Vi har sagt tydelig ifra om de alvorlige levekårsforskjellene vi ser. Vi har snakket om levekår i forbindelse med de sakene vi kjemper for, på de politiske møtearenaer vi er og i det arbeidet vi gjør.
- Vi har fulgt med på regjeringens kuttpolitikk, og gjort det tydelig at det er diskriminering av funksjonshemmede når sikkerhetsnettet perforeres.
- Vi har sagt tydelig ifra om at regjeringens forslag til ny egenandelsordning var usosial og ville ramme funksjonshemmede hardt.
- Vi har gjort økonomiske levekår og økte sosiale forskjeller til et viktig politisk spørsmål opp mot alle statsbudsjetter.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har fått vist tydelig at hullene i sikkerhetsnettet blir stadig større og at dette får alvorlige konsekvenser for funksjonshemmede.
- Vi fikk gjennomslag i saken om egenandelsordningen – regjeringen lyttet til oss og andre som protesterte.

Vi har vist vei til et mangfoldig og likestilt arbeidsliv

Funksjonshemmedes utenforskap i arbeidslivet er stort. Kun 40,6 % av alle funksjonshemmede var i arbeid per september 2020, noe som var en klar nedgang fra året før. 105 000 funksjonshemmede som ønsker seg jobb, står utenfor arbeidslivet – også her har tallene utviklet seg negativt. Våren 2021 kom det ny forskning fra OsloMet, som dokumenterer at rullestolbrukere som oppgir funksjonsnedsettelsen i jobbsøknaden kalles inn til intervju bare halvparten så ofte som andre. Den norske regjeringen har lansert en inkluderingsdugnad for å sørge for at flere funksjonshemmede kommer i arbeid, og vi har vært svært skuffet over dette dugnadsinitiativet, som vi har liten tro på. Dugnad handler om frivillig og ulønnet innsats for fellesskapet, om velvilje og pågangsmot. Det monner lite mot de diskriminerende strukturene som hindrer funksjonshemmedes arbeidsdeltakelse. Vi har jobbet aktivt for å synliggjøre hva som skal til for å skape et mangfoldig og likestilt arbeidsliv, og vi jobber stadig oftere sammen med andre.

Dette har vi gjort:

- Markert motstand mot regjeringens inkluderingsdugnad og stilt tydelige krav om mer aktivt, målrettet og forpliktende arbeid mot diskriminering.
- Vi har vært synlige i media og på ulike offentlige arenaer, der vi har tatt oppgjør med dugnadstanken og med retorikken som er brukt, og også framhevet at framtidens arbeidsliv trenger et mangfold av folk og erfaringer.
- Vi har jobbet aktivt med å vise hvordan arbeidslivet kan bli mangfoldig og likestilt.
- Vi har samarbeidet med viktige aktører om mangfold, som Stormberg, LDO og Scandic, og vi har blitt en del av samarbeidsarenaer som jobber for mangfold i arbeidslivet – som Norsk Folkehjelps Rik på mangfold.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har skapt økt forståelse for at reelt mangfold i arbeidslivet krever systematisk likestillingsarbeid på systemnivå. Denne våren har Arbeids- og sosialdepartementet lansert arbeidsinkluderingskampanjen Se muligheter, hvor vi gjenkjenner våre perspektiver i både filmer, webinarer og informasjonsmateriell.
- Vi har posisjonert oss som attraktive samarbeidspartnere for miljøer som er viktige for oss med tanke på å bidra til et likestilt arbeidsliv.

Vi har kjempet for rettigheter, aktivt liv og deltakelse på hjelpemiddelområdet

Hjelpemidler er en forutsetning for funksjonshemmedes mulighet til å leve selvstendig og delta på lik linje med andre i samfunnet. Norge har verdens beste hjelpemiddelsystem, som sikrer hver enkelt hjelpemidler, uavhengig av hvor man bor og hva slags hjelpemidler man trenger. Etter flere politiske angrep på ordningen de senere årene, har vi jobbet aktivt for å beholde rettighetene i folketrygden og for at rettighetene blir hverdag og virkelighet. Vi har jobbet med å styrke retten til aktivitetshjelpemidler, og forbedre brukeropplevelsen, bidra til forenklinger gjennom NAVs digitalisering og til å opprettholde god kvalitet i tjenestene.

Dette har vi gjort:

- Vi har gjort det synlig og tydelig at ordningen for aktivitetshjelpemidler må styrkes. Hjelpemidlene skal sikre retten til å delta i fysisk aktivitet og fritid, på lik linje med andre. De siste årene har rammen for aktivitetshjelpemidler for dem over 26 år kun dekket det totale behovet for et halvt år. Vi har jobbet aktivt overfor Stortinget og regjeringen for at alle som har rett til aktivitetshjelpemidler gjennom folketrygden skal få innfridd denne retten, Ordningen må finansieres gjennom overslagsbevilgning, slik resten av hjelpemiddelområdet er, og ikke en fast ramme. Vi har løftet saken gjennom media og gitt flere politiske innspill til Stortinget.
- Vi har dokumentert viktigheten av aktivitetshjelpemidler og stilt krav gjennom deltakelse i regjeringens evaluering.
- Vi har bidratt aktivt til styrking av brukerpass gjennom faglige innspill og dokumentasjon av medlemmers erfaringer til Nav sentralt.
- Vi har kjempet for å få en sterk stemme inn i NAVs utviklingsarbeid for innsyn og forenklinger gjennom digitalisering
- Vi har synliggjort behovet for sterke hjelpemiddelsentraler framover, i forbindelse med regionalisering og sammenslåing av sentraler.
- Vi har frontet urimeligheten i myndighetenes aktsomhetskrav for elektriske rullestoler, i forbindelse med at hastigheten ble økt til 15 km/t.
- Vi har sagt ifra om behovet for større fleksibilitet knyttet til valg av bil og rullestoler, inkludert elbiler og 4-hjulstrekk.
- Vi har løftet hjelpemiddelområdet ute i kommunene, ved å arrangere hjelpemiddelmesser, slik som i Trøndelag.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har fått stor oppmerksomhet rettet mot mangelen på aktivitetshjelpemidler og likestilling, og synliggjort nytteverdien, gjennom evalueringen, i media og gjennom Handikapnytt.
- Vi har sikret økte bevilgninger til aktivitetshjelpemidler med den største rammen hittil.
- Vi har bidratt aktivt til at Nav sentralt og hjelpemiddelsentralene har økt sin satsing på brukerpass og har styrket de nasjonale retningslinjene.
- Vi har fått en sterk stemme inn i framtidens hjelpemiddelløsninger, gjennom vårt faglige arbeid og erfaringsnettverk overfor Nav.
- Vi har skapt engasjement og bidratt til kunnskapsformidling på hjelpemiddelområdet, gjennom hjelpemiddelmesser.

Vi har kjempet for helse- og rehabiliteringstilbudet

Helse og rehabilitering er avgjørende for folks livskvalitet. Det å få tilgang til gode helse- og rehabiliteringstjenester, og få kunnskap om hvordan man kan påvirke egen helse positivt, er avgjørende for å opprettholde god helse og et godt liv. Funksjonshemmedes helse- og rehabiliteringstilbud ble rammet hardt da Norge ble stengt ned i pandemiens første fase. Vi har også måttet forholde oss til store mangler i rehabiliteringstilbudet etter samhandlingsreformen, da spesialisthelsetjenesten ble bygget ned, mens tilsvarende tilbud ikke er bygget opp i kommunene. Det er særlig landsforeningene i NHF som jobber aktivt på helse- og rehabiliteringsfeltet, og mye av arbeidet er rettet mot medlemmene, for å bidra til kunnskap og bygge fellesskap.

Dette har vi gjort:

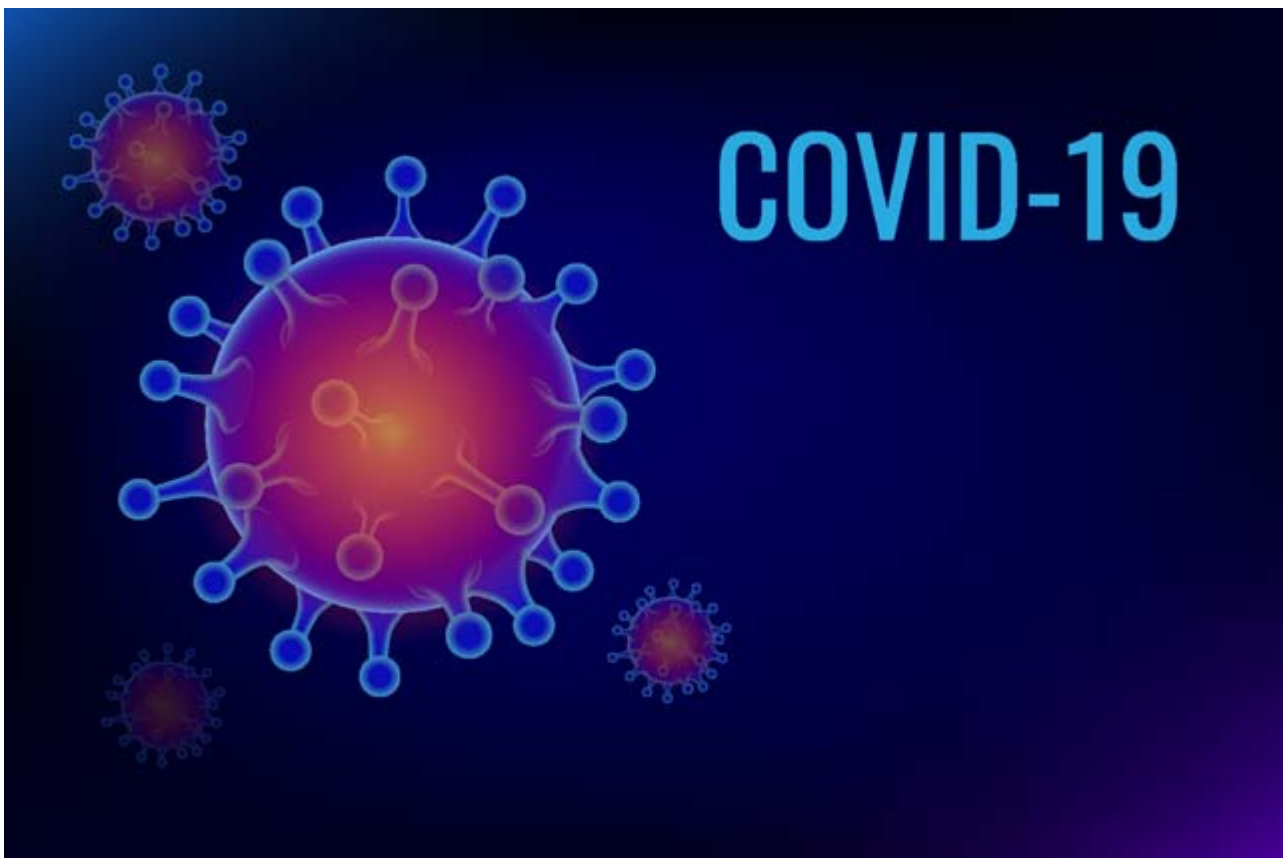

- Vi har sagt klart ifra til helsemyndighetene om hvordan funksjonshemmede ble rammet da tilbudene ble stengt ned i pandemiens første fase.
- Vi har etablert en nettverksgruppe Helse, på bakgrunn av et landsmøtevedtak i 2019. Gruppen ble igangsatt med en landsforeningssamling i 2019, men arbeidet har blitt vanskeliggjort av koronapandemien og av NHF's økonomikrise, som har hindret aktivitet.
- Våre landsforeninger har jobbet aktivt på feltene helse-/rehabilitering. Landsforeningene har både bidratt med innspill til helsemyndighetene innenfor sine diagnosefelt og sørget for god informasjon og støtte til medlemmene.
- Vi har deltatt i myndighetenes evaluering av opptrappingsplanen for rehabilitering og habilitering, gjennom Landsforeningen for polioskadde.
- Vi har jobbet aktivt for å sikre koronavaksinering av risikogrupper som ikke har blitt prioritert gjennom myndighetenes vaksineprogram, og særlig med å sikre at personer med BPA og deres assistenter skal bli prioritert på lik linje med personer på institusjon.
- Vi har, sammen med flere andre organisasjoner, satt fokus på det mangelfulle rehabiliteringstilbudet i kommunene. Spesielt har dette arbeidet skutt fart våren 2021, gjennom et samarbeidsprosjekt ledet av Sunnaas sykehus.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har sørget for at myndighetene ble klar over hvordan nedstengingen av Norge i koronapandemiens første fase rammet funksjonshemmede, og sikret et bedre tilbud i etterfølgende faser.
- Vi har skapt oppmerksomhet om det mangelfulle rehabiliterings- og habiliteringstilbudet.
- Vi har bidratt til ny kunnskap innenfor diagnosefeltene, med landsforeningene i front.
- Vi har gitt god støtte til medlemmene våre, med informasjon, kunnskap, veiledning og fellesskap.

Funksjonshemmede i koronaens tid

Da Norge ble rammet av koronapandemien og nærmest stengte ned over natten, ble kommunenes og helseregionene arbeidsoppgaver kraftig endret. Mange av dem som trenger tjenester fra disse instansene mistet tilbudet eller fikk det kraftig redusert. Praktisk bistand og hjemmetjenester ble tatt bort. Hjelpemiddelsentraler, fysioterapeuter og rehabiliteringstjenester stengte ned. I Norges Handikapforbund ble vi alvorlig bekymret for at koronasituasjonen ville sette funksjonshemmede enda mer på sidelinjen enn vi allerede er. Vi fikk mange henvendelser fra medlemmene og andre funksjonshemmede om at de inngripende tiltakene rammet hardt, og spesielt hardt rammet den familier med funksjonshemmede barn og minoritetsbefolkningen. Vi så raskt at det var et behov for oss både som lyttepost og informasjonskanal, og som vaktbikkje overfor myndighetene.

Dette har vi gjort:

- Vi har vært en aktiv informasjonskanal om koronarelaterte spørsmål som våre målgrupper hadde, spesielt om BPA, hjelpemidler, transport og tilbudet til familier med funksjonshemmede barn. De første kritiske ukene fungerte vi som en lyttepost som aktivt innhentet og delte informasjon om de utfordringene våre målgrupper sto overfor.
- Vi har jobbet systematisk med å samle erfaringer om hvilke konsekvenser koronatiltakene hadde, gjennom en egen spørreundersøkelse. Vi har også samarbeidet med de andre organisasjonene om ulike undersøkelser, og vært med på en felles undersøkelse sammen med Helsedirektoratet.
- Vi fikk ekstern finansiering til et koronainformasjonstiltak for minoritetsbefolkningen, der vi både utviklet god og relevant informasjon på ulike språk, og inviterte til relevante webinarer og møteplasser.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har sørget for at funksjonshemmede fikk viktig informasjon i en periode der tilbudet var mangelfullt.
- Vi har synliggjort at funksjonshemmede ble hardt rammet av pandemien. Altfor mange mistet nødvendige tilbud og tjenester, og ble mer isolert enn andre, og det gikk hardest utover funksjonshemmede barn og deres familier.
- Vi har fått myndighetenes oppmerksomhet om at funksjonshemmedes rettigheter må bli bedre ivaretatt framover.

Internasjonalt

Vi er en del av en global bevegelse for rettferdig utvikling, og jobber også internasjonalt med å støtte funksjonshemmedes kamp for like vilkår og oppfyllelse av menneskerettighetene. Arbeidet vårt har hatt stor vekst denne perioden, med flere store utviklingsprosjekter og økt profesjonalitet.

Vi har økt profesjonaliteten i arbeidet

Våren 2019 ble NHF varslet om økonomisk misbruk hos to av våre samarbeidspartnere i Malawi. Det ble begynnelsen på en lang prosess med ekstern etterforskning og opprydning. Etter nesten to år ble sakene avsluttet hos Norad tidlig 2021 og NHF har tilbakebetalt misbrukte midler til Norad. NHF har avsluttet sitt samarbeid med de aktuelle organisasjonene i Malawi og det er en pågående prosess med å få tilbakebetalt misbrukte midler og sikre at de skyldige må stå til ansvar for korrupsjonen i Malawi.

Dette gjorde vi:

- Vi utførte flere spesialrevisjoner av våre samarbeidspartnere.
- Vi deltok i en intern revisjon av NHFs internasjonale arbeid utført av revisjonsselskapet KPMG.
- Vi gjennomførte en antikorrupsjonsworkshop i november 2019 for alle partene våre (i Tanzania).
- Vi har deltatt i jevnlig økonomifora med partnere eksternt for felles informasjon og forståelse.
- Vi har revidert alle rutiner for partneroppfølging og forvaltning av tilskudd.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har styrket våre oppfølgingsrutiner av partnere, noe som har gitt større trygghet, forutsigbarhet og evne til å dokumentere alt vi gjør.
- Vi har forsterket søkelyset på antikorrupsjonsarbeidet vårt og etterlevelse av kontrakter.
- Vi har etablert en ny kultur der tillit til partnere er viktig, men sjekking av fakta er nødvendig (Trust, but verify).
- Vi har fått en bedre risikoforståelse rundt prosjektene og partnere vi jobber med.

Nye allianser, nye horisonter

Alliansebygging er like viktig i det internasjonale arbeidet som nasjonalt. Rundt påsketider i 2019 utlyste Norad et stort og nytt tilskudd for å øke støtten til funksjonshemmede i bistandsarbeidet. Dette har resultert i et nytt og banebrytende samarbeid, 'Together for Inclusion', der NHF har en sentral rolle. Det er et samarbeid mellom funksjonshemmedes organisasjoner og andre store bistandsorganisasjoner, som Redd Barna og Strømmestiftelsen. Dette er et unikt samarbeid, både i Norge og internasjonalt, for å fremme rettighetene til funksjonshemmede. NHF er den største mottakeren av midler i samarbeidet, med 15 % av tilskuddet. NHF leder samarbeidet i Uganda, ett av prosjektlandene til 'Together for Inclusion'. Her jobber vi tett sammen med lokale funksjonshemmedes organisasjoner, nasjonale myndigheter, store bistandsorganisasjoner og andre sentrale aktører. Vi jobber for at funksjonshemmedes rettigheter skal settes på den nasjonale politiske agendaen, samtidig som vi øker kunnskap om inkludering i bistandsorganisasjoner. Vi jobber innenfor tre temaer: påvirkningsarbeid, utdanning og spare- og lånegrupper. I tillegg til å gjennomføre egne aktiviteter, koordinerer NHF planleggingen og rapporteringen på vegne av Uganda-gruppen.

I tillegg til nye tilskudd for funksjonshemmedes rettigheter, har norske myndigheter tatt over stafettpinnen fra de britiske myndighetene og skal arrangere en global digital konferanse med fokus på funksjonshemmedes rettigheter tidlig i 2022 (Global Disability Summit). Den første ble holdt i London juli 2018 der de deltagende land ble enige om 10 oppfølgingspunkter i et 'Charter for Change', https://www.internationaldisabilityalliance.org/sites/default/files/gds_charter_for_change.pdf. Atlas-alliansen kommer til å ha en sentral rolle i å mobilisere organisasjoner globalt og få funksjonshemmede og deres organisasjoner til å delta. NHF er involvert i forberedelsene sammen med våre partnere. Arbeidet vårt, da særlig gjennom samarbeidsforumet Together for Inclusion (TOFI), kommer til å bli synliggjort. Dette blir en svært viktig konferanse der NHF kan bidra til å sette søkelys på implementeringen av CRPD, både hjemme og i partnerland.

Dette har vi gjort:

- Vi har søkt og fått tilskudd på til sammen 70 231 346 millioner¹ perioden 2019–2020 i Uganda og Somalia.
- Vi har utviklet et samarbeid med Redd Barna, Strømmestiftelsen, utviklings- og nødhjelpsorganisasjonen ADRA og flere andre Atlas-allianse-organisasjoner på alle de tre tematiske områdene.
- Vi har bidratt i den politiske debatten rundt bistandspolitikk og inkludering gjennom møter med utviklingsministeren og Norad.

Dette har vi oppnådd:

- Vi har vist at vi kan lede og sette både normative og programmessige standarder som andre følger. Vi synliggjør 'Nothing About Us Without Us'.
- Gjennom samarbeid med store og tunge bistandsorganisasjoner har vi synliggjort våre verdier og sørget for at 'saka' blir tatt opp og får betydning for flere. Flere funksjonshemmede vil nå få støtte enn om vi hadde jobbet alene i vår silo.
- I Uganda har funksjonshemmede fått opplæring i egne rettigheter. Partnerne våre har også deltatt på TV og radio, og spredd kunnskap og engasjement rundt menneskerettigheter.
- Bistandsorganisasjoner har fått opplæring i inkluderende modeller, både innenfor utdanning og spare- og lånegrupper. Med mer kunnskap har de nå begynt å legge om og forbedre egne programmer.
- En opplæringsprosess av nøkkelaktører innen utdanningssystemet i Uganda har startet, og den involverer både lærere og andre aktører på og rundt skoler, pedagoger som gir opplæring til lærere, og annet statlig personell med innflytelse på alle nivå i utdanningssystemet.
- Det gis opplæring i inkludering til finansielle institusjoner i Uganda, slik at de bedre kan sørge for at deres tjenester er tilgjengelige for alle.

¹ Dette er summen inkludert 5 % egenandel som NHF stiller med selv. Administrasjonstilskuddet på 7 % er ikke inkludert.

Bærekraftig utvikling – våre modeller slår rot

Over flere år har NHF jobbet systematisk med å utvikle konsepter, modeller og læringsmaterialer innenfor temaområdene inkluderende utdanning, låne- og sparegrupper, lokalbasert inkluderende utvikling (CBID), og inkluderende forebygging av og respons på katastrofer. Siden 2019 har dette blitt styrket og NHFs rammeavtale med Norad for 2020–2024 er bygget på disse. Det har sikret NHF en stabil finansiering på 134 756 144 millioner for hele perioden. Ved å jobbe på denne måten, ofte i tett samarbeid med tekniske partnere eller våre samarbeidsorganisasjoner, har NHF større gjennomslagskraft enn om vi skulle ha gjennomført alle prosjekter selv.

Dette har vi gjort:

- Inkluderende utdanning: Etter grundig testing og utprøving siden 2016 har vi med støtte fra Enabling Education Network (EENET) ferdigstilt et solid sett lærerutdanningsmoduler som har sterk lokal forankring både i Zambia og på Zanzibar.
- Lokalt basert Inkluderende Utvikling (CBID): Det er jobbet med CBID sør i Zambia i over 10 år, med særlig vekt på rettighetsarbeid i lokalsamfunn. Fra 2020 ble arbeidet utvidet til alle provinser i Zambia, og det ble opprettet nettverksgrupper for å spre kunnskap og informasjon om CBID. Deltakerne i nettverkene er blant annet lokale personer med funksjonsnedsettelse og myndighetspersoner fra ulike sektorer. Siden 2019 har NHF startet prosessen med å introdusere CBID til Zanzibar, hvor vi bruker erfaringer fra blant annet Zambia til å støtte lokale partnere i å videreutvikle eksisterende strukturer. Opplæringsmateriell på CBID har blitt tilpasset lokal kontekst, og CBID-nettverk er etablert også på Zanzibar. CBID-programmet har særlig fokus på inkluderende utdanning og utvikling i tidlig barndom.
- Spare- og lånegrupper: NHF har i perioden fortsatt utrulling av iSave, NHF's spare- og lånegruppekonsept (<https://isave-inclusion.com/about-isave/founders/nad/>). Dette er nå etablert i mange av distriktene i Uganda (pr. dags dato har rundt 70 000 personer blitt med i gruppene, hvorav 60 % er personer med funksjonsnedsettelse og 20 % deres familiemedlemmer).
- Inkluderende forebygging av katastrofer: I Uganda jobber vår partner NUDIPU med påvirkningsarbeid for å inkludere personer med funksjonsnedsettelse i planlegging av beredskap over hele landet. I et inkluderende klimasmart jordbruksprosjekt i Malawi, har NHF ledet et samarbeid som har gitt opplæring til mer enn 3000 bønder i klimasmart jordbruk både på universitets- og lokalsamfunnsnivå. 10 % av deltagerne er funksjonshemmede.

Dette har vi oppnådd:

- Inkluderende utdanning: I Zambia har utdanningsmyndighetene gjort en grundig vurdering av lærerutdanningsmodulene vi har utviklet, og offisielt godkjent hele pakken for bruk i lærerutdanning på alle nivå. På Zanzibar har samme prosess startet, men er ennå ikke fullført. Dette er et lovende grunnlag for systemendring innen utdanning i de to landa.
- Lokalt basert Inkluderende Utvikling (CBID): Gjennom de nye nettverksgruppene for CBID i Zambia bringes rettighetshavere og ansvarshavere sammen. Dette er en effektiv modell for påvirkningsarbeid, og vi har allerede eksempler på at personer med funksjonsnedsettelse i større grad enn tidligere får oppfylt sine rettigheter til likeverdig deltakelse. På Zanzibar har myndighetene raskt tatt på seg en nøkkelrolle i CBID-programmet, med departementet for funksjonshemmede saker (Department of Disability Affairs) i en lederrolle som koordinator for programmet.
- Spare- og lånegrupper: Dette har medført at flere funksjonshemmede har sikret seg bedre økonomi gjennom inntektsbringende tiltak/små bedrifter, som vises ved at flere barn går på skole og har råd til helsetjenester. Selvrespekten hos de som er med øker, og flere er blitt rollemodeller for andre i lokalsamfunnet.
- Inkluderende forebygging av katastrofer: National Union of Disabled Persons in Uganda (NUDIPU) sitt arbeid i Uganda har resultert i at FN's høykommissær for flyktninger sikrer at beredskapsplaner i lokalsamfunn er laget med representasjon fra funksjonshemmedes organisasjoner.

Pandemi: tilbakeslag og nyvinninger

Da pandemien stengte ned Norge i mars 2020, tok det kun noen få uker før det samme skjedde overalt i verden. Partnerne våre måtte stoppe planlagte aktiviteter og respondere på den utfordrende situasjonen i landene sine. Pandemien har snudd verden på hodet for oss alle, og har forsterket allerede eksisterende ulikheter og skjevheter. For funksjonshemmede i våre partnerland som ofte lever i sårbare situasjoner, har det betydd økt fattigdom og større risiko for å bli utsatt for vold og misbruk.

Dette har vi gjort:

- Tilpasset aktiviteter, slik at de kan gjennomføres digitalt eller i tråd med lokale retningslinjer (for eksempel dele opp i mindre grupper og gjennomføre aktiviteten flere ganger).
- Styrket fjernoppfølging av programmer og partnere via digitale plattformer.
- Introdusert nye aktiviteter som svar på Covid-19-relaterte utfordringer, som for eksempel å distribuere skolemateriell til hjemmeundervisning.
- Drevet påvirkningsarbeid for at funksjonshemmedes rettigheter skal ivaretas under pandemien.
- Drevet informasjonsarbeid på ulike plattformer, for å sikre at kunnskap om forebygging av covid-19 nådde ut til alle grupper i samfunnet.

Dette har vi oppnådd:

- I Uganda var det svært grove brudd på funksjonshemmedes rettigheter fra politi og myndigheter i håndheving av nasjonale korona-regler. Etter påvirkningsarbeid fra NHFs partner NUDIPU har politiet bedt om innspill til hvordan de bedre kan ivareta menneskerettigheter i arbeidet med Covid-19.
- NHF har bidratt med opplegg for hjemmeundervisning i Zambia, på Zanzibar og i Uganda, og dette har medvirket til at barn fikk en kontinuitet i læringsaktiviteter framfor et langt avbrudd da skolene stengte.
- Omlegging til digitale arbeidsmåter har gjort at for eksempel nettverksaktiviteter har latt seg gjennomføre, som CBID-arbeidet i Zambia. Gruppene har også fått mye tettere oppfølging fra NHF i Zambia enn det som hadde vært mulig gjennom fysiske møter.

Norges
Handikapforbund